

6-7 Eylül 1955 Olayları Işığında Türkiye’de Basın, Toplum ve Siyaset İlişkisi*

The Press, Politics, and Societal Relations in Turkey in the Light of the Events of September 6-7, 1955

Ayşe Tuğba Kar,^a Uğur Gündüz^b

^a Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
aysetkar@gmail.com
ORCID: 0000-0003-4185-5868

^b Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, İstanbul, Türkiye.
ugunduz@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6138-6758

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 07. 10. 2020

Düzeltilme tarihi: 02.12.2020

Kabul tarihi: 20.12.2020

Anahtar Kelimeler:

6-7 Eylül Olayları,

Rum Azınlık,

İçerik Analizi,

1964 Göçü,

Görsel Kültür.

ÖZ

6-7 Eylül Olayları, Türkiye'nin yakın tarihinde yaşanmış ve başta Rumlar olmak üzere diğer azınlık vatandaşlarını da maddi ve manevi anlamda derinden etkilemiş bir olaydır. 1955 yılında Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve atılan bomba haberinin duyulmasının ardından İstanbul'da özellikle Beyoğlu'nda başlayan toplumsal olaylar, Rumlar'ın yaşadığı evler ve dükkânlarının yağmalanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu olay, ilk aşamada özellikle Rum vatandaşların topluma karşı güvensizlik hissi yaşamasına, uzun dönemde ise 1964 Göçü ile beraber İstanbul'dan ayrılmalarına dek etkilerini göstermiştir. Bu çalışmanın amacı, 6-7 Eylül Olaylarında basının toplumsal olaylar ve kamuoyu oluşturmadaki rolünü incelemektir. Bu amaçla, Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinin 1955 yılına ait 6-7 Eylül 1955 tarihli sayıları ve yapılan haber içerikleri incelenmiştir. Çalışmanın giriş bölümünde 6-7 Eylül Olaylarının tarihsel arka planı irdelenmiştir. Arşiv taraması yapılan beş gazete üzerinden içerik analizi yapılarak basının 6-7 Eylül Olaylarındaki etkisi incelenmiştir. Bu etki basın, toplum ve siyaset ilişkisi üzerinden hipoteze dayalı tümevarım yöntemi kullanılarak ortaya konulmuştur.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 07.10.2020

Received in revised form: 02.12.2020

Accepted: 20.12.2020

Keywords:

The Events of September 6-7,

Rum Minority,

News Analysis,

1964 Immigration,

Visual Culture.

ABSTRACT

The events of September 6-7, 1955 were a moment in Turkey's recent history which deeply affected minorities, especially Rum (Greek) citizens, both materially and emotionally. The events started in Istanbul, especially in Beyoğlu, upon the news that the house where Atatürk was born in Salonica had been bombed, and resulted in Rum (Greek of Turkish Nationality) houses and shops being looted. In the short term, Rum citizens felt insecure and, in the long term, the effects of these events were seen in the Rum population leaving Istanbul during the mass exodus of 1964. This study aims to examine the role of the press in social events and in shaping public opinion during the events of September 6-7. For this purpose, the news content of issues of the newspapers Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam, and Zafer published on September 6-7 was examined. The historical background of the events is discussed in the first part of the study. The effect of the press in 6-7 September Events was researched with news analysis through five newspapers. That effect is presented by using the inductive method based on hypotheses of the relationship between the press, society, and politics.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kar, A.T. ve Gündüz, U. (2020). 6-7 Eylül 1955 Olayları Işığında Türkiye’de Basın, Toplum ve Siyaset İlişkisi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6 (2), K15, s. 452-486.

* DOI: 10.46442/intjcss.807232

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı yüksek lisans programında Prof. Dr. Uğur Gündüz danışmanlığında Ayşe Tuğba Kar tarafından başarıyla tamamlanan “6-7 Eylül Olayları Işığında Türk Basınında Yunan İmgesi” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Sorumlu yazar: Uğur Gündüz, ugunduz@gmail.com

1. Giriş

Yakın tarihimizde yaşanmış 6-7 Eylül Olaylarında 1955 yılında yaşanan olayların öncesinde Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında yer yer silahlı çatışmalara dayanan olaylar yaşanmıştır. Kıbrıs'ta yaşanan en küçük bir olay dahi dönemin gazetelerinde geniş yer kaplamıştır. 1954 yılında Grivas önderliğinde kurulan EOKA örgütünün (Etniki Organosi Kipriaku Agonos-Kıbrıs Mücadelesi Ulusal Örgütü) Kıbrıs adasını da içine alan Büyük Yunanistan düşüncesi (Enosis) Kıbrıs'taki gergin ortamı etkilemiştir. 1 Nisan 1955'te başlayan EOKA terör faaliyetlerinde 1963 yılına kadar birçok Kıbrıslı Türk hayatını kaybetmiştir. Yaşanan bu gelişmeler Türkiye ve Yunanistan arasında siyasi bir krizin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu noktada adanın yönetiminde söz sahibi olan İngiltere olaya müdahale ederek Türk ve Yunan hükümetlerini Kıbrıs'ın geleceğine dair her iki ülkenin de taleplerinin dinleneceği Londra Konferansı'na davet etmiştir. Kıbrıs sorunu ile yoğun olan gündem gazete manşetlerinde geniş yer almıştır.

29 Ağustos 1955'te düzenlenecek Londra Konferansı öncesinde 28 Ağustos'ta Kıbrıslı Rumların Türklere karşı katliam planladığı haberi gazetelere çıkmıştır. Bu durum Türk toplumunu Kıbrıs konusuna karşı daha duyarlı hale getirmiştir. Olaysız geçen gün sonrasında konferans devam ederken Türkiye'de de Rumlara karşı bir olay yaşanacağı haberi yayılmış, bazı Rumların bu olaya karşı endişeye kapıldıkları belirtilmiştir. 6-7 Eylül Olayları öncesinde Rumlara karşı bazı küçük olaylar yaşansa da asıl olaylar 6-7 Eylül 1955 tarihinde yaşanmıştır. Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba atıldığı haberinin İstanbul Ekspres gazetesinin ikinci baskısıyla duyulması üzerine sokaklara dökülen insanların protesto amaçlı gösterileri Rumların ev ve dükkânlarının yağmalandığı büyük bir kaosa dönmüştür.

Bu süreçte gazetelerin milli duygularla yer verdikleri Kıbrıs sorununa dair haberler Türk toplumunda Rum vatandaşlara karşı şüphe ve gizli bir öfkenin belirmesine sebep olmuştur. Türkiye'de yaşayan Rumların ve Fener Rum Patrikhanesi'nin EOKA terör örgütüne destek verdiği iddiasının Hürriyet ve Yeni Sabah Gazetelerinde yer alması gibi haberler toplumda olumsuz hislerin oluşmasına ortam hazırlamıştır.

Çalışmamızda Türk basının 6-7 Eylül Olaylarındaki rolünü incelemek adına Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinin 6-7 Eylül Olaylarının başlangıcı ve 6-7 Eylül Olaylarının ardından yaşananlar genel başlıklarıyla verilecektir. Kıbrıs sorunu, Londra Konferansı, Kıbrıs'ta yaşanan olaylar, Türkiye'de yaşayan Rumlar, Yunanistan ile ilişkiler, Rum ve Yunan gazeteleri gibi konularda yapılan haberler analiz edilecektir. Arşiv taraması üzerinden haber analizinin yapılacağı çalışmamızda dönem gazetelerinde yer alan haberlerin görsellerine genişçe yer verilmiştir. Haberin verilisinde önemli bir yer tutan görsellerin, manşet ve spot cümlelerinin yer aldığı gazete mizanpajlarının kullanımı dönemin basın dünyasının incelenmesinde faydalı olmakla beraber çalışmamıza zenginlik katmıştır.

6-7 Eylül Olaylarının yaşanmasının en büyük nedenlerinden biri, Kıbrıs konusundaki gelişmelerin toplum üzerinde oluşturduğu Rum azınlığa yönelik olumsuz yaklaşımdır ve bunun konuyu işleyen basının etkisi ile yaratıldığı söylenebilir. Basın aslında ulusal bir tepki olarak Kıbrıs meselesine duyarsız kalmamıştır. Kıbrıs sorununu Türk kamuoyuna ve Türkiye hükümetlerine mal eden ve konunun ulusal bir dava haline gelmesine en büyük desteği veren de Hürriyet Gazetesi ve gazetenin kurucusu Sedat Simavi olmuştur. Hürriyet Gazetesi o dönemde başarılı bir satış hızına ulaşmış ve özellikle Kıbrıs konulu haberleri ile kamuoyunu etkilemiştir. Böylelikle Türk gençliğinin Kıbrıs davasına sahip çıkmasını sağlamıştır (Gürcan, 2006: 55-56).

2. Selanik'teki Bomba Haberi

6 Eylül 1955 günü saat 13.00'te devlet radyosunun Selanik'te Atatürk'ün doğduğu eve yapılan bombalı bir saldırı haberini duyurmasıyla başlayan süreç, öğleden sonra İstanbul Ekspres Gazetesi'nin iki farklı baskısıyla yankı buldu. Aynı gün öğrenci birlikleri ve Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti'nin çağrılılarıyla Taksim Meydanı'nda protesto mitingi düzenlendi. Miting sonrasında bazı gruplar İstiklal Caddesi'nde yer alan

gayrimüslimlere ait işyerlerinin camlarını taşlamaya başladı. Bu durum kısa sürede gayrimüslimlerin yaşam ve iş çevresi olarak bilinen Beyoğlu, Kurtuluş, Şişli, Nişantaşı gibi bölgeler, farklı araç gereçlerle donanmış şekilde gelerek işyerlerini, evleri, okulları, kilise ve mezarlıkları tahrip eden insanların akınına uğradı (Güven, 2014: 25).

Devlet radyosunda haber, “Selanik’te Aziz Atatürk’ün doğduğu ev ile Türk Konsoloslugu binasında bahçede saat gece yarısını dört gece bir bomba patlamış ve bu infilak neticesinde Aziz Atatürk’ün doğduğu evin pencereleriyle Konsoloshanenin camları hasara uğramıştır. İnfilak esnasında insanca zayıt olmamıştı” (Babaoğlu, 2012: 56) şeklinde verilmiştir.

İstanbul Ekspres Gazetesi olayı, “Atamızın evi bomba ile hasara uğradı” başlığıyla haberleştirerek Kıbrıs Türk’tür Cemiyeti Genel Sekreteri Hikmet Bil’in konu ile alakalı yaptığı; “Mukaddesata el uzatanlara bunu çok pahalı ödeteceğiz. Cemiyet, hadiselerin inkişafına göre yeni ve mühim açıklamalar yapacak” açıklamalarına yer vermiştir (Babaoğlu, 2012: 57).

İstanbul Ekspres’te yer alan haber, bir süredir aşırı gergin ve kaygılı bir havaya sahip olan Türk kamuoyuna bomba gibi düştü. Bu haberin toplumda yarattığı etki, halkta birikmiş öfkenin taşmasına yol açarak 6-7 Eylül Olaylarının tetiklenmesini sağladı (Gökçal, 2006: 63).

İstanbul Ekspres Gazetesi’nin çıkardığı ikinci baskının sokaklarda velvellerle satılması hakikaten bardağı taşıran son damla olmuştur. İstanbul’da yoğun olarak Beyoğlu, Şişli, Adalar, Kurtuluş, Osmanbey, Eminönü gibi semtlerde yaşayan Rumlar son zamanlarda karşılaştıkları tepkinin son halkası sayılan 6-7 Eylül Olaylarını hazırlıksız ve panik havasıyla karşılamışlardır. Elllerinde bayraklar ve Atatürk posterleriyle büyük halk kitlesi, “Kıbrıs Türk’tür Türk Kalacaktır!” diye tempo tutturarak saat 17.00’den itibaren bir anda bütün İstanbul caddelerine yayılmıştır (Babaoğlu, 2012: 60).

İstanbul ve İzmir’de son zamanlarda hazır halde bekleyen halk kitlesi, özellikle Rum azınlıklara karşı saldırıya dönüşen gösteriler yapmaya başladılar. Bu noktada İstanbul’daki olayların boyutu ve etkisi daha büyüktü. Bunun nedeni ise İzmir’de Rum nüfus ve mülklerinin sayısının az olmasıydı. 6 Eylül günü başlayan protesto kısa zamanda yağma, tahrip ve saldırıya dönüştü. İki gün içinde İstanbul tam bir savaş alanına döndü (Genç, 2008).

Rum, Yahudi ve Ermenilere yönelik saldırılar esnasında çoğu durumda Müslüman komşuları, gayrimüslimleri korumaya çalışmışlardır. Türk komşuları, saldırı yapılacağına dair dedikodular çıktığında ve saldırılarda gayrimüslimleri kendi evlerinde saklamışlardır. Bazı Müslümanlar ellerindeki Türk bayrağıyla mağdurların ev ve işyerleri önünde durmuş, buraların sahiplerinin Türk olduğunu iddia ederek korumuşlardır. Olaylar sonrası gayrimüslimler gazetelere ilan vererek yardımları için Müslümanlara teşekkür etmişlerdir. Fakat bazılarının gayrimüslimlerin oturdukları yerleri göstererek saldırganların işini kolaylaştırdığı da olmuştur (Güven, 2014: 36-38).

3. İstanbul, İzmir ve Ankara’da Yaşanan Olaylar

İstanbul Ekspres Gazetesi’nin haberinden sonra 6 Eylül günü, saat 17.00’den itibaren İstiklal Caddesi’nden yürüyerek Taksim’e gelen topluluk, Cumhuriyet Meydanı’nda İstiklal Marşı okuyarak Cumhuriyet Anıtı’nın önüne Türk Bayrakları asmışlardır. Türk Bayraklarıyla İstiklal Caddesi boyunca yürüyen kalabalık, “bayrak as, bayrak as!” diye bağırarak çevredeki dükkânlara uyarılarda bulunmuşlardır. Elllerinde bayrak, Atatürk posterleri, taş ve sopalar bulunan kalabalığın arbedesinden kurtulmak için yurttaşlar bayrak asmış, bayrak bulamayanlar da “Kıbrıs Türktür!” diye bağırılmışlardır. İstiklal Caddesi’nden sonra Tünel’e doğru hareket eden grup 18.00’de Rum dükkânlarını tahribata başlamıştır. Tahrip eylemlerini başlatan bu kalabalık grup saat 19.00’a doğru, Yunan Konsoloslugu’nun bulunduğu sokağa doğru hareket etmiş, ancak sokak polis tarafından kordona alındığı için amacına ulaşamamıştır. Perşembe Pazarı, Sirkeci, Haliç, Beyazıt, Gedikpaşa, Kumkapı ve Yenikapı civarındaki azınlıklara ait dükkân, ev ve kiliselerin tahribi ise saat 20.00’den sonra başlamıştır. Olaylar sırasında

Rumlara ait Embros, Apoyevmatini ve Tahidromos Gazeteleri de tahrip edilmiştir (Babaoğlu, 2012: 60-61).

Saat 21.00'de Taksim Aya Triada Kilisesi çan kulesinden alev aldı ve yangın Rum Zapyon Kız Okulu'na geçti. Gece yarısı 26 kilise ve ayazmada yangın çıktı. Büyük bir yangın dalgası tüm şehre yayıldı. Birçok ev, işyeri yakıldı, harap edildi, eşyaları dışarı atıldı ve yağmalandı (Gökçal, 2006: 68).

Gece saat 22.00'den sonra banliyö trenlerinden başka nakil vasıtaları işleyemez hale gelmiş, eğlence yerleri, lokantalar, kahveler ve sinemalar kapanmıştır. Tahrip hareketleri en çok Beyoğlu semtinde yapılmıştır. Akşam 18.30 sıralarında başlayan olaylar ancak gece yarısından sonra güçlük kontrol altına alınabilmiştir. İstanbul'da başlayan olaylarda özellikle azınlıkların evleri ve işyerleri maddi olarak büyük zarar görmüştür. Azınlıkların yanı sıra olaylar nedeniyle Türklere ait ev ve işyerleri de zarar görmüştür (Aktaş, 2015: 78-79).

Selanik'teki Atatürk'ün doğduğu eve saldırı haberi İzmir'deki Gece Postası yerel gazetesinin 6 Eylül 1955 günkü baskısında "Madem Yunanlılar Türk Konsolosluğu'nu bombaladı, öyleyse onların bayrağı da artık Konak Meydanı'nda dalgalanmamalı" manşetiyle çıktı. Uluslararası bir fuar nedeniyle Konak Meydanı'na çekilmiş olan Yunan bayrağı o akşam bir saldırının hedefi oldu. Yunan bayrağı "Kıbrıs Türktür! Gâvurlara ölüm!" nidalarıyla bir grup tarafından indirilerek yakıldı. Alsancak'taki Yunan konsolosluğu önünde protesto için toplanan başka bir grup konsolosluk mensuplarından Türk bayrağı çekmelerini istedi ancak bu istek yanıtız kalınca saat 21.00'e doğru konsolosluk binasına hücum edildi. Mobilyalar parçalanarak ateşe verildi ve tüm bina yanıp kül oldu. Konsolosluk çalışanları ise arka kapıdan kaçabilmişlerdi. İzmir'de Alsancak, Bornova ve Buca semtlerinde Rumlara ait ev ve işyerleri saldırı ve yağmalamaların hedefindeydi. İzmir'deki on kilise ve üç sinagogdan sadece Alsancak'taki Ortodoks kilisesi yağmalanıp ateşe verilmişti. Olaylar sonucunda İzmir'de 14 ev, 6 işyeri, bir pansiyon, bir kilise, Yunan fuar pavyonu, Yunan Konsolosluğu binası ve İngiliz Kültür Enstitüsü binası saldırıya uğramıştır. Yedi kişi ağır, 50 kişi ise hafif şekilde yaralanmıştır (Güven, 2014: 39-42).

Ankara'daki olaylar ise burada yaşayan azınlık nüfusun az olması sebebiyle İstanbul ve İzmir'e kıyasla daha hafif şekilde geçmiştir. Olayların hafif geçmesinin diğer bir nedeni de Vali, Emniyet Müdürü, Garnizon ve Merkez Komutanlarının Devlet Bakanı Mükerrer Sarol tarafından bakanlığa çağrılıp gereken önlemleri almaları konusunda uyarılmış olmalarından kaynaklanmıştır (Aktaş, 2015: 79).

Saat 01:00'den sonra 50 kadar genç Ulus Meydanı'nda "Kıbrıs Türktür, Kahrolsunlar, Öcümüzü Alacağız!.." bağrışmaları ile protestoya başladılar, güvenlik güçleri hemen bu grubu dağıttı. Daha sonra sayıları artarak Cebeci'deki Konservatuar ve Yunan Büyükelçiliği'nin önünde eylemlerini sürdürdüler. Sayısı 1.500 kadar olan göstericiden 479 kişi yakalanmış, 19 kişi tutuklanarak yargılanmıştır (Gökçal, 2006: 74).

4. Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer Gazetelerinde 6-7 Eylül Olaylarına Yönelik İçerik Analizi

4.1. Araştırmanın Problemi

Tarihimize 6-7 Eylül Olayları olarak geçen ve genel olarak tüm azınlıkların, çalışmamız özelinde ise Rum azınlıklarının yaşadığı olaylara örneklem olarak alınan Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinde ne şekilde yer verildiği bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Çalışmamızın amacı, Osmanlı İmparatorluğu'ndan başlayarak günümüz Türkiye Cumhuriyeti dönemine değin toplumumuzun bir parçası olan azınlıkların siyasal ve toplumsal hafızalardaki yerini 6-7 Eylül Olayları örnek olayı üzerinden değerlendirmektir. Bu bağlamda, olayların başlangıcı (süreci) ve sonrasında dönem gazetelerinin tutumunun haberler üzerinden analiz edilmesi, basının toplumsal olaylardaki etkisinin görülmesi açısından önem taşımaktadır.

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Örneklem olarak alınan Hürriyet, İstanbul Ekspres, Vatan, Akşam ve Zafer gazetelerinin incelenme aralığı 1955 yılı 6-7 Eylül Olaylarının başlangıcı (süreci) ve sonrasını değerlendirebilmek adına gazetelerin arşiv taraması yapılmıştır. Gazetelerin ilk sayfaları ile sınırlandırılan örneklem seçiminde gazetelerin farklı toplumsal kesimleri temsil etmesine dikkat edilmiştir.

4.4. Araştırmanın Yöntemi

Tarihimizde “karanlık” bir olay olarak hatırlanan, azınlıkların yaşamında köklü değişimlere yol açan ve sonraki yıllarda yaşanan 1964 Göçü ile başta İstanbul olmak üzere ülkenin sosyolojik ve demografik yapısını da etkileyen 6-7 Eylül Olaylarında basın rolü ve haberlerin ne şekilde verildiği dönem gazeteleri üzerinden analiz edilecektir. Çalışmamızda, araştırma için belirlenen zaman dâhilinde, seçilen örneklem üzerinde içerik analizi yapılacaktır. Böylece 6-7 Eylül Olayları ile beraber, olayların yaşanmasına zemin hazırlayan Kıbrıs sorunu ve süreçte yaşanan siyasi ve toplumsal olayların gazetelerin ilk sayfalarında ne sıklıkta ve nasıl görüldüğü incelenecektir. Bu noktada, kelime seçimi, haberin gündemde tutulması ya da 6-7 Eylül Olayları sonrasında belli başlıklar dışında gündem dışı bırakılması, belli konuların tekrarı (Örfî İdare Tebliğleri), habere uygun fotoğraf seçimi gibi yöntemlerin haberin çerçeveleniş biçiminde ne şekilde yansıtıldığı ortaya konulacaktır. 6-7 Eylül Olayları süreci ve sonrasında gazetelerde haberlerin verilmesi toplumda Rum ve Yunanlara karşı belli bir algı yaratmıştır. Gazetelerin algı yaratma sürecinde kullanılan dil, fotoğraflar, haberin yer aldığı köşe, manşet, spot, mizanpaj, yazı karakteri, renk ve slogana kadar gazete sayfasında görülen her ayrıntı ortak bir perspektif oluşturmada rol oynamaktadır (Aydın, 2015: 271).

Nitel bir araştırma yöntemi olan içerik analizinin amacı, araştırma konusu olarak seçilen sorunun medyada nasıl verildiğini ortaya koymaktır. İletilerin açık, belli olan içeriğinin nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bir açıklamasının yapılabilmesi için içerik çözümlemesi kullanılmaktadır (Ergeç, 2005: 56). İçerik çözümlemesi, kayıtlı metinlerin analizine yönelik bir yöntem olmakla beraber mesajın kapsadığı, taşıdığı ve ilettiği bilgiye odaklanmaktadır. Bu yöntem insan etkileşimleri, gazete içerikleri, televizyon programları, roman ve film karakterlerinin betimlenmesine, politik konuşmalarda ve haberlerde kullanılan kelimelerin incelenmesine ve birçok konuda kayıtlı metinlerin araştırılmasına olanak sağlamaktadır (Yıldırım, 2015: 105).

Olayların perde arkasının net bir şekilde görülebilmesi için 6-7 Eylül 1955 tarihleri öncesindeki süreç Ağustos 1955 tarihiyle başlayıp olayların ardından yaşananların da analiz edilebilmesi için Ekim 1955 tarihine ait sayılarda da arşiv taraması yapılmıştır. Çalışmamızda örneklem olarak belirlenen Hürriyet’ten 36 gün - 37 sayı (2. baskıyla beraber), İstanbul Ekspres’ten 33 gün - 35 sayı (2. baskıyla beraber), Vatan’dan 46 gün - 46 sayı, Akşam’dan 43 gün - 44 sayı (2. baskıyla beraber) ve Zafer’den 27 gün - 28 sayı (2. baskıyla beraber) incelenmiştir. Bu noktada, Hürriyet’ten 86, İstanbul Ekspres’ten 57, Vatan’dan 100, Akşam’dan 70 ve Zafer’den 55 haber incelenerek bu haberlerin gazetelerde ne şekilde verildiği analiz edilmiştir. Makalemiz özelinde ise Hürriyet (2. baskıyla beraber), İstanbul Ekspres (2. baskıyla beraber), Vatan, Akşam (2. baskıyla beraber) ve Zafer’den (2. baskıyla beraber) olayların başlangıç sürecini ve sonrasını da içeren 6-7 Eylül 1955 tarihlerine ait iki günlük süreden toplam 14 sayıya yer verilmiştir. Haberler incelenirken “Kıbrıs, Londra Konferansı, Yunanistan, Yunan, Rum, Yunanca ve Rumca” kelimelerinin yer aldığı haberlerin seçimine dikkat edilmiştir. Bu noktada, haberlerin gazetelerde ne şekilde verildiği manşet, başlık, spot ve içerik kullanımlarıyla çalışmamızda yer almıştır.

5. 6-7 Eylül Olayları Sürecinde Beş Gazetede Yer Alan Haberlerin İçerik Analizi

5.1. Hürriyet Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

Resim 1. (Hürriyet, 1955a: 1)

“Patrikhaneye ‘Kıbrıs Türktür’ levhası asıldı” başlıklı haberin spotunda “Şehirde dün bazı nahoş hadiseler oldu, bayrağa, büyüklere dil uzatan İstavro adında birisi az daha linç edilecekti” cümlesine yer verilmiştir. “Kıbrıs meselesi Türkiye tarafından ciddiyle ele alındıktan ve Londra’da üçlü konferans başladıktan sonra şehrimizde de bazı hadiseler olmağa başlamıştır” cümlesiyle başlayan ve içeriğinde “Teşvikiye’de bir duvar üzerine çizilen bir Kıbrıs haritasının ve üzerindeki ‘Kıbrıs Türktür’ ibaresinin bir Rum tarafından silinmesi de bütün şehirde nefretle karşılanmıştır” cümlesinin yer aldığı haberde, Türk ve Rum vatandaşlar arasında yaşanan hatta linç varan tartışmalara yer verilmiştir. Resim 1’de yer alan görselin alt yazısında ise “Muhtelif yerlere yazılan ve asılan ‘Kıbrıs Türktür’ ibaresi dün gece yarısına doğru Patrikhane’nin duvarına da yapıştırılmıştır. Resim, Patrikhane duvarına ‘Kıbrıs Türktür’ levhasının yapıştırılmasını göstermektedir” cümleleri kullanılmıştır (Hürriyet, 1955a: 1).

7 Eylül 1955 tarihli Hürriyet gazetesinin birinci baskısı “Atamızın Selanikte doğduğu eve atılan bombanın sebep olduğu hadiseleri önlemek için İstanbul ve İzmir’de örfi idare ilan edildi” manşetiyle çıkmıştır. Taksim Meydanı’nda toplanan halkın yer aldığı fotoğrafların alt yazısında aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Aziz Ata’mızın Selanik’te doğduğu evin bahçesine atılan bombanın haberi akşam saatlerinde şehirde tamamen duyulmuş bulunuyordu. Bu haber üzerine, muhtelif gruplar, muhtelif istikametlerden Taksim meydanında toplanmağa başladı. Saat 18.30’da Taksim abidesinin etrafı coşkun bir insan seliyle dolmuş bulunuyordu. Yukarıdaki fotoğrafta abidenin etrafında toplananlardan bir kısmı görülüyor. Bu saatten sonra kalabalık, dükkân ve evlere bayrak astırmak

maksadiyle İstiklal caddesine doğru yürüyüşe geçti ve yolun iki kıyısını kırmızı-beyaz renklerle donatarak Tünele doğru aktı. Asmalımescit'teki bir eczanenin sahibi bir Rumun, dükkânına bayrak asmayı reddetmesi üzerine tahrip hadiseleri başladı ve kalabalığın coşkun tezahürlerine artık mani olunamadı (Hürriyet, 1955b: 1).

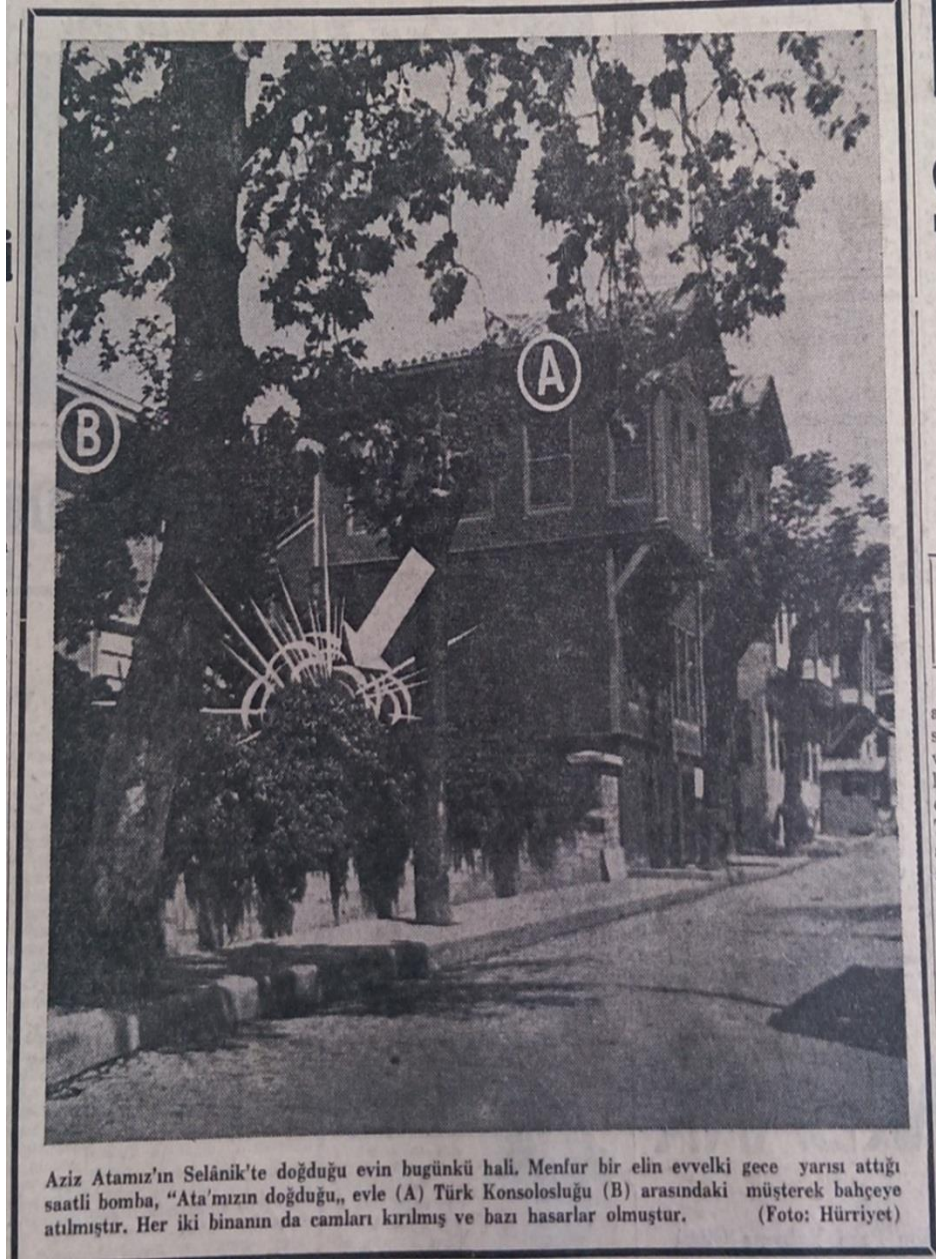

Resim 2. (Hürriyet, 1955b: 1)

Olaya ilişkin ilk sayfada yer alan “Atanın doğduğu eve atılan saatli bomba” başlıklı haberin spotunda “Yunan makamları 5 şüpheli şahsın tevkifini bildirdiler” ve “Mes’ul Yunan makamları, telefonla yaptığımız müracaata cevap vermedi” cümleleri kullanılmıştır (Hürriyet, 1955b: 1). “Dün gece yarısı saat tam 12’yi 10 geçe Aziz Atatürk’ün doğduğu evle Konsoloslüğümüz binasının arasındaki küçük bahçede bir bomba patlamış, Atatürk’ün eviyle Konsoloslüğümüzün hemen bütün camları kırılmış, her iki binanın, bilhassa bahçeye bakan pencereleri, mühim hasara uğramıştır” (Hürriyet, 1955b: 1) cümleleriyle başlayan haberde olayın ayrıntılarına yer verilmiştir. “Yunan makamlarının şaşılacak kayıtsızlığı” ara başlığının altındaki kısım, “Atatürk’ün eviyle Konsoloslüğümüz binası yalnız 2 jandarma muhafazasına verilmiştir. Bunların da hadise anında vazifeleri başında bulunmadıkları, tebliğin metninden de anlaşılmaktadır” (Hürriyet, 1955b: 1) şeklinde devam etmektedir. Haberin devamında Atatürk’ün evi ve Konsolosluk binasının korunması konusunda Selanik emniyet makamlarının kayıtsızlık gösterdiği iddia edilmektedir. Olayla ilgili olarak 5 şüphelinin tevkif edilip sorguya çekildiği sonucun sonraki gün açıklanacağına yer verilmiştir. İnfialak maddesinin kartona sarılı bir dinamit kartuşu olduğu Yunan makamlar tarafından açıklanmış, yine bomba olayının “Yunanlı tarafından değil, Yunan düşmanı bir kimse tarafından” atıldığı ileri sürülmüştür. “Mesul Yunan makamları susuyor” ara başlığından sonra ise aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Memleketimizin her tarafında derin nefretle karşılanan ve pek büyük heyecan yaratan menfur hadise hakkında mesul Yunan hükümet adamlarından beyanat almak üzere, dün akşam Atina’da

Yunan Başvekil Yardımcısı Kanelopulos, Dahiliye Vekili Nikoliças, Selanik'te de Kuzey Yunanistan Umumi Valisi Kozmas ve Emniyet Müdürüyle telefonla irtibat tesis ettiğimiz halde, bu zatların hiçbiri suallerimizi cevaplandırmak nezaketini göstermemiştir. İşin en garip tarafı da şu ki, hadise mahallinin en yüksek mülki amiri olan Kuzey Yunanistan Umumi Valisiyle, Selanik Polis Müdürü nöbetçi telefoncularının Umumi Vali ile Polis Müdürünün şu anda Selanik'te bulunmadıkları yolunda saçma ve gülünç bir mazeret ileri sürmüş olmalarıdır! (Hürriyet, 1955b: 5).

Resim 3. (Hürriyet, 1955b: 5)

“Hadiseleri önlemek için şehirde sıkı tedbirler alındı” başlıklı haberin spotu “Ordu birlikleri şehirde vaziyete hâkim oluncaya kadar bazı dükkânlar hasara uğradı” (Hürriyet, 1955b: 1) cümlesiyle verilmiştir. Haberin devamında 6 Eylül 1955'te akşam saatlerinde başlayan olaylara dair ayrıntılar verilmiştir. Haberi radyodan öğrenen vatandaşların 18.30'da İstiklal Caddesi'nden kabileler halinde “Kıbrıs Türktür” ve “Atatürk'ün evine bomba atanlara ölüm” sesleriyle Taksim abidesine doğru yürüdükleri belirtilmiştir. Kalabalığı gören itfaiye, emniyet ve jandarma kuvvetlerinin Yunan Konsoloshanesini kordon altına

aldıkları aktarılmıştır. Elllerinde Türk bayrakları ve Atatürk resmi olan topluluğun Taksim abidesi önünde İstiklal Marşı'nı okudukları, ardından bir kişinin “Arkadaşlar bir sakallı patrik var bu adam Makarios’a elini uzatarak dini siyasete alet ediyor, hedefimiz Patrikhane olsun” (Hürriyet, 1955b: 1) dediği belirtilmiştir. Haberin devamında “Asmalımescit’te Uçaryadis’e ait eczanenin nümayışçilerin ihtarına rağmen bayrak asmaması üzerine, ilk taşlar bu eczanenin camlarına indirildi. Bu esnada saat 19.30’u gösteriyordu. Ve artık iş çığırığından çıkmıştı” (Hürriyet, 1955b: 1) cümlelerine yer verilmiştir. “Asmalımescit’ten Tünel’e kadar çıkıldı ve Rum vatandaşlara ait bütün dükkânların kepenk ve vitrinleri kırılmağa başlandı. Mayer, Lion, Franguli, Elişi gibi büyük mağazalar yerle bir edildi. Bir saat içinde, Beyoğlunda vitrini parçalanıp içi boşaltılmadık mağaza kalmamıştı” (Hürriyet,1955b: 5). Haberin içeriğinde Fener Patrikhanesi’ni bekleyen 250 kişilik emniyet kuvvetlerine 350 kişilik bir takviye daha yapıldığı aktarılmıştır. Unkapanı ve Galata istikametinde ilerleyen göstericilerin sayısının on binlerin üzerine çıktığı da haberde belirtilmiştir. Beyazıt’ta da Tahtakale ve Sultanahmet’te yer alan dükkânların kepenklerinin de harap edildiği, Galata Köprüsü, Karaköy ve Sirkeci istikametinde ilerleyen bir grubun da bayrak asmayan mağazaları yerle yeksan ettikleri bildirilmiştir. Kurtuluş’taki Rum evlerinin taş tutulduğu, semtteki bir Ortodoks Kilisesi’ne yönelen bir grubun komiser yardımcısının “Kiliseye gelmeyin vururum” ikazına da aldırmadan kiliseye girerek çan kulesine çıkıp çanları aşağı indirdikleri aktarılmıştır. Dolapdere, Feriköy, Cihangir, Tarlabası gibi semtlerde de benzer olayların yaşandığı belirtilmiştir. Taksim’deki Aya Triyada Kilisesi’nin önce çan kulelerinden alev aldığı, sonrasında da yangının Zapiyon kız mektebine geçtiği bildirilmiştir. Olaylar Adalar, Bakırköy, Beşiktaş, Beykoz, Beyoğlu, Eminönü, Fatih ve Eyüp gibi semtlerde de vuku bulmuştur. Sokağa çıkma yasağı sabaha kadar devam ettiğinden emniyet tarafından insanlar sokaklardan dağılmaya başlamıştır. O gece 29 kilise ve ayazma ile bazı mahallelerde yangın çıkmıştır, ilk belirlemelere göre gayriresmi olarak o gece 50 ağır yaralı, 500 de hafif yaralının olduğu belirtilmiştir (Hürriyet,1955b: 5). “Sabah saat 2’den sonra civar birliklerden gelen tanklar şehrin mühim yol kavşaklarında mevzilendirildi. Tam teçhizatlı bu ağır tanklar ve diğer askeri kuvvetlere Örfi İdare Komutanlığı’nın emrine riayet etmeyenleri ‘Vur Emri’ verildi” (Hürriyet,1955b: 5).

Resim 4. (Hürriyet,1955b: 1)

“İzmir’deki nümayişler Yunan konsolosluğu ve pavyonu ateşe verildi” başlıklı haberin spotunda “Ordu birlikleri şehre sevk edilerek hadisenin büyümesini önlediler” (Hürriyet, 1955b: 1) cümlesiyle verilmiştir. Bomba haberinin İzmir’de neden olduğu olayların aktarıldığı haberde aşağıdaki cümlelere yer verilmiştir:

Gittikçe büyüyen halk kitlesi, önlerinde Türk bayrağı olduğu halde Fuarın Lozan kapısına doğru yürümüş, polisin müdahalesine rağmen kapı üzerindeki direklerde bulunan Yunan bayraklarını yere indirerek bunları da yırtıp yakmıştır. Fuar dâhiline girildiği vakit adedi 10 binlere yükselen nümayişçiler Yunan pavyonuna hücum ederek pavyonu evvela taşa tutmuş ve sonra da ateşe vererek kül haline getirmiştir. Burada itfaiyenin su sıkması ile karşılaşan nümayişçiler, ne kadar hortum varsa kesmek suretiyle itfaiyeye müdahalede bulunmuşlar, yine büyük bir kitle halinde Atatürk caddesi üzerindeki Yunan Konsolosluğuna doğru yürümüşlerdir. Tenekelerle benzin temin edilerek saat 21.30’da konsolosluk binası ateşe verilmiş, Yunan Konsolosluk erkânı arka kapıdan kaçmak suretiyle binayı terk etmiştir. İtfaiyenin müdahalesine rağmen Yunan Konsolosluğu kurtarılamamış ve tamamen yanmıştır (Hürriyet, 1955b: 1).

Haberin devamında, olaylar sırasında bir kilisenin de yakıldığı içerisindeki papazlar ve ailelerinin polisler tarafından kurtarıldığı belirtilmiştir. Olaylara ordunun da dahil edilmesiyle askerin dipçikle müdahalesi, havaya ateş açması ve göz yaşartıcı bomba kullanmasına rağmen dağılmayan halk kitlesinin limana doğru hareket ederek iki Yunan motoruna hücum ettiği, kaçmaya çalışan tekneleri halkın takip ettiği, Yunan teknelerini limanda misafir bulunan harp gemilerinden bazılarının koruduğu aktarılmış, olaylarda 15 kadar vatandaşın yaralandığı bildirilmiştir. Ankara’da ise sayısı 50’yi geçmeyen topluluğa polis tarafından müdahale edildiği, Sefaret binasının da koruma altına alındığı bilgisine yer verilmiştir.

“Reisicumhur ve Başbakan hadise üzerine Sapanca’dan geri döndüler” başlıklı haberde 6 Eylül 1955 tarihinde akşam 20 sularında yataklı ekspresle Ankara’ya hareket eden Cumhurbaşkanı Bayar ve Başbakan Menderes’in olayı üç saat sonra Sapanca’ya vardıklarında telgrafla öğrendikleri, hemen İstanbul’a dönmek için hareket ettikleri ve Örfi idare ilanının İstanbul’a telsizle trenden verildiği belirtilmiştir. Haberde, Anadolu Ajansı aracılığıyla yazılan hükümet tebliği aşağıdaki gibidir:

Başvekaletten bildirilmiştir: İstanbul ve İzmir’de Kıbrıs meselesini ve Selanik’te Atatürk’ün doğduğu ev ve konsoloshanemize karşı vuku bulan tecavüzü vesile ittihaz ederek vatandaşları birbirine tahrik ve memleketin yüksek menfaatlerine aykırı olarak hükümet kuvvetlerinin tebliğine karşı koymak gibi toplu hareketlerde bulunmak, yağmaya ve yangın çıkarmaya teşebbüs etmek suretiyle girilen hareket muvahacesinde teşkilatı esasiye kanununun 86’ncı maddesine tevfikan İstanbul ve İzmir’de örfi idare ilan edilmiştir. Keyfiyet ehemmiyetle tebliğ ve ilan olunur (Hürriyet, 1955b: 5).

Aynı gün ikinci baskısını yapan gazete, “İstanbul ve İzmir’de dün vuku bulan hadiseler üzerine askeri kuvvetler duruma hâkim olunca” üst başlıklı manşetini “Hükümet fevkalâde hali kaldırdı” (Hürriyet, 1955c: 1) şeklinde vermiştir.

Resim 5. (Hürriyet, 1955c: 1)

“Hadiseler kızılıların tahrikiyle patlak verdi” başlığının altında Hükümetin Tebliği’ne yer verilmiştir:

... büyük ekseriyeti Rum vatandaşlarımıza ait olmak üzere dükkân ve mağazalara girilmek suretiyle büyük tahribat yapılmış olduğunu en derin teessür ve teessüflerimizle ifade etmek isteriz. Denilebilir ki dün gece İstanbul ve memleket esas itibariyle ağır bir komünist tertip ve tahrikine ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır (Hürriyet, 1955c: 1).

Hadiselerin cereyanı sırasında en acil bir tedbir olmak üzere İstanbul ve İzmirde fevkalade halin mevcudiyeti ilan edilmiş ve fakat hükümet kuvvetlerinin vaziyete hâkim olmaları üzerine kaldırılmıştır. Maksatlı veya şursuz tahriklerin de büyük tesiri bulunan bu çok acıklı hadisenin doğrudan doğruya aşet ve failleriyle bunu tertip ve tahrik edenler mutlaka ve süratle cezalandırılacaktır. Şimdiye kadar birçok tahrikçiler yakalanmış ve bunlar hakkında kanuni takibata başlanmıştır. Şuur ve idrak sahibi, memleketin yüksek menfaatlerine hürmetle bağlı bütün vatandaşlarımızın hükümet icraatına yardımcı olmaları bugünün en mühim vatan vazifesidir (Hürriyet, 1955c: 1).

“Atina’dan ilk tepkiler” başlıklı haberin spotunda “Türk Elçiliğine yürüyen halkı askeri birlikler güçlükle durdurabildiler” (Hürriyet, 1955c: 1) cümlesine yer verilmiştir. Haberde, bomba olayının İstanbul ve İzmir’de neden olduğu olaylar ve Türkiye’de yaşanan olayların Yunan halkını sokaklara döktüğüne yer verilmiştir. Sokaklara dökülen Yunanlıların Türk Büyükelçilik binasına yürüdüğü, binayı kontrol altına alan askeri kuvvetlerin binaya yaklaşılmasını engellediği belirtilmiştir. Sabah saat 3’te gazete muhabirlerine, hasta olan Başvekil Papagos yerine açıklama yapan Başvekil Yardımcısı ve Milli Müdafaa Vekili Kanelopulos şunları belirtmiştir:

İzmir’de ve İstanbul’da şimdiye kadar işitilmemiş derecede müthiş hadiseler cereyan etmiş olduğunu maalesef yalanlayacak durumda değilim. Selanik’teki Türk konsolosluğunda cereyan etmiş olan ehemmiyetsiz bir hadise yüzünden ve bilhassa mahalli hükümetin derhal aldığı tedbirler hakkında Türk konsolosluğu da memnuniyet ifade ettiği bir anda, İzmir ve İstanbul gibi büyük merkez şehirlerde hükümetin zamanında davranarak emniyet tedbirleri almamasını izah etmekten acizim (Hürriyet, 1955c: 1).

Bomba olayını “ehemmiyetsiz” olarak değerlendiren ve Yunan hükümeti tarafından alınan tedbirlerin Türk konsoloslğu tarafından da memnuniyetle karşılandığını belirten Kanelopulos, Türkiye’de yaşanan olayların sebebini “zamanında emniyet tedbiri alamayan hükümet” şeklinde yorumlamıştır. Kanelopulos toplantıda Yunan Kabinesi’nin öğleden sonra olağanüstü toplantıya çağrıldığını, olaylara dair raporların tetkikinden sonra Yunan tebaası ve Yunan servetinin uğradığı zararların tazmini ve emniyet için teminat isteneceği bu noktada gazetecilerin objektif bir şekilde halkı galeyana getirecek yayınlardan kaçınması gerektiğini belirtmiştir. Tüm uyarılara rağmen Atina gazetelerinin büyük manşetlerle Türkiye’de Yunanlılarla Rumların şimdiye dek görülmemiş bir “katliama” uğradığı iddia edilmiştir. “Ne duruyoruz, dökülen kanlarımızın intikamını alalım” manşetiyle çıkan aşırı milliyetçi Ethnikos Kiriks gazetesi ile iki komünist sabah gazetesinin polis tarafından toplatıldığı aktarılmıştır (Hürriyet, 1955c: 1).

“Geceki hadiselerden sanık olarak 1300 kişi yakalandı” başlıklı haberin spotu “Kıbrıs Türktür Cemiyeti Başkanı Hikmet Bil ile İdare Heyeti azaları Emniyet nezareti altında tutuluyor” (Hürriyet, 1955c: 1) cümlesiyle verilmiştir. “Kıbrıs’ta tethiş vahim hal aldı” başlıklı haberin spotunda “İngiltere asker sevk ediyor” (Hürriyet, 1955c: 1) cümlesi kullanılmış, haberin içeriğinde EOKA’cılarının artan faaliyetlerine dair adaya yapılan askeri destek hakkında bilgi verilmiştir.

5.2. İstanbul Ekspres Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

6 Eylül 1955 tarihli gazete, “Kıbrıs’ın muhtariyeti, ‘eşit hak’la mümkün olabilecek” manşeti ve “Müzakereler, mevcut şartlar altında devam ederse, konferans hafta sonunda dağılacak” spotuyla çıkmıştır. Gazetede o gün Kıbrıs ya da Londra Konferansı’na dair başka bir haber yer almamaktadır. Gazetenin ikinci baskısı ise, “Atamızın evi bomba ile hasara uğradı” manşeti, “Sabaha karşı vuku bulan bu menfur hadise infial uyandırdı” ve “Yunan sansürü haberi hayli zaman gizli tuttu” (İstanbul Ekspres, 1955b: 1) spotlarıyla çıkmıştır.

Resim 6. (İstanbul Ekspres, 1955b: 1)

Manşet haberde olaya dair ilk açıklamalar şu şekilde verilmiştir:

Bugün Ankara ve İstanbul Radyolarının verdikleri bir habere göre bu gece yarısını 4 dakika geç Selanik'te Aziz ATATÜRK'ün evine konan bomba patlıyarak evde büyük bir hasara sebep olmuştur. Konsolosluk binamızla Atatürk'ün evi arasında patlatılan bomba, aynı zamanda konsolosluk binamızı da hasara uğratmıştır. İnsanca bir zayıat olmamakla beraber Aziz ATA'nın hatırasına karşı girişilen bu çirkin hareket bütün yurttaki büyük bir teessür uyandırmıştır. Yunan polisi derhal faaliyete geçmiş ve ilk olarak beş şüpheli şahsı nezaret altına almıştır. ATA'nın evi bu tecavüzden sonra emniyet altına alınmıştır. Her ne kadar Yunan Hükümeti husule gelen zararı tazmin edeceğini bildirmişse de böyle manevi bir zararın maddi kıymetlerle ödenemeyeceği açıktır. Londra konferansının devam ettiği şu günlerde bu hadiseye verilecek mana ve ehemmiyet

çok daha büyük olmak lazım gelecektir. Kıbrısta Yunanlıların Türklere karşı girişmiş oldukları tedhiş hareketi nihayet anayurtlarına da sirayet etmiş bulunmaktadır. Memleketimizin böyle müessif bir hadiseye sebebiyet vermemek için Hükümetimizin büyük bir titizlikle almış olduğu emniyet tedbirlerine mukabil Yunan Hükümetinin böyle bir hadiseye sebebiyet vermesi bu husustaki hassasiyetlerini açıkça ifade eder (İstanbul Ekspres, 1955b: 1-2).

Haberde, Londra Konferansı'nın yapıldığı bir dönemde böyle bir olayın yaşanmasında Yunan Hükümetinin emniyet önlemlerine pek dikkat etmemesinin rolü olduğuna vurgu yapılırken Türk Hükümetininse bu dönemde emniyet konusunda daha titiz davrandığına değinilmiştir. Haberin devamında olayın İstanbul ve tüm yurttan hızla yayıldığı ve büyük bir nefretle karşılandığı belirtilmiştir. Okuyucuların gazete matbaasına gelerek ya da telefon açarak duydukları üzüntüye tercüman olmalarını istediklerine de yer verilmiştir (İstanbul Ekspres, 1955b: 2).

Bu arada yine telefonla bize müracaat eden ve Tarlabası Caddesi Çorbacı sokak 3/1'de otomobil tamirciliği yapan Hırant Kılıçyan isimli vatandaşımız dükkânındaki 5 işçi ile birlikte derhal Kıbrısa gitmeğe talip olduğunu ve bu tecavüzü tel'in ettiğini ifade etmiştir. Hırant Kılıçyan ayrıca her şeyini Türk olarak Türkiye'de kazandığını bütün servetini bu yolda harcıyabileceğini de söylemiştir (İstanbul Ekspres, 1955b: 2).

Resim 7. (İstanbul Ekspres, 1955b: 1)

Manşetin yanında yer alan “Yunan Resmi Tebliği” başlıklı kutucukta “Dostumuz Yunan Hükümeti İç İşleri Vekili” tarafından yayımlanan “Yunan Hükümeti husule gelen zararı tazmin edecektir. Hadisenin müsebbiplerinin aranmasına başlanmıştır. Bu işi yapan muhakkak ki bir Yunanlı değildir” (İstanbul Ekspres, 1955b: 1) açıklamasına yer verilmiştir. Haberin devamında aşağıdaki bilgiler yer almaktadır.

Diğer taraftan Atina çevreleri bu hadisede bir komünist parmağı olması ihtimalinden de ehemmiyetle bahsetmektedirler. Bu cümleden olarak Yunan Polisi şüpheli şahısları aramaya başlamış ve ilk olarak beş kişiyi tevkif etmiştir. Bunun bir komplo olması ihtimali üzerinde de ayrıca durulmaktadır. Hadisenin en mühim bir cephesi de bu hadisenin Kıbrıs’ta tedhiş hareketlerine girişmiş kimselere daha fazla cesaret vererek işi büyütmelerine sebep olacağı noktasıdır. Hatta bu işi yapanların “EOKA” teşkilatına mensup ve Makarios’un hizmetindeki kimselerden olması ihtimali de mevcuttur (İstanbul Ekspres, 1955b: 1).

“Gençlik: ‘Dikkat!.. Bir damla bardağı taşırılmamalıdır’ diyor” başlıklı haber, “Ata’mızın evi civarında patlayan bomba hadisesi, nefretle karşılandı” (İstanbul Ekspres, 1955b: 2) spotuyla verilmiştir. Haberde, olayla ilgili olarak İstanbul Yüksek Okullar Talebe Birliği Başkanı Bahattin Erton’un açıklamasına yer verilmiştir.

Memleketimizin bölünmez bir parçası olan Kıbrıs’ı elde etmek sevdasına düşen Yunanlı dostlar, onun ne bahasına olursa olsun kendilerine verilmesine mani olmak istediğimizi öğrenince, bazı taşkınlıklar yapmağa başladılar. Bu taşkınlıkların en son nümunesi de Atamız’ın doğduğu evin yanında patlayan bombadır. Dikkat etsinler, bu bomba, bardağı taşıran bir damla olabilir. Türk milleti ve Türk gençliği sabırlıdır. Fakat kendisi için aziz varlıkların hatırasına dil ve el uzatmak, onları tahrip etmek küstahlığında bulunanlara gerekli cevabı vermekten de bir an gecikmiyecektir. Yunanlı dostlarımıza hareketlerinde itidalli olmalarını tavsiye ederiz. Türk gençliği Kıbrıs mevzuunda bugün, her günden çok daha hassastır (İstanbul Ekspres, 1955b: 2).

“Kıbrıs Türktür Cemiyetinin Genel Sekreteri dedi ki: ‘Mukaddesata el uzatanlara bunu çok pahalı ödeteceğiz’ başlıklı haberin spotunda “Cemiyet, hadiselerin inkişafına göre yeni ve mühim açıklamalar yapacak” (İstanbul Ekspres, 1955b: 2) cümlesi kullanılmıştır. Haberde Genel Sekreter’in “Büyük Atamızın doğduğu eve Yunanlıların bomba koyarak tahrip edildiğini şu anda Devlet Radyosundan öğrenmiş bulunuyoruz. Mukaddesatımıza el uzatan kimselerin bu hareketini çok pahalıya ödeteceğimizi alenen söylemekte artık bir mahzur görmüyoruz” (İstanbul Ekspres, 1955b: 2) açıklamasına yer verilmiştir.

7 Eylül 1955 tarihli gazete, “Örfi idare kaldırıldı” manşetiyle çıkmıştır. “Askeri birliklerin aldığı tedbir sayesinde şehir sükûna kavuştu” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1) spotlu manşetin fotoğraflarında olaylardan kareler kullanılmıştır. Manşet yanında yer alan kutucukta 700 kişinin nezaret altında olduğu bilgisine yer verilmiştir. “Hükümet zararı ödeyecek” ara başlıklı manşette aşağıdaki bilgilere yer verilmiştir:

Dün gece yarısı Başvekalet, yayınladığı bir tebliğle İstanbul ve İzmir’de Örfi İdare ilan edildiğini bildirmiştir. Örfi İdarenin hemen ilanından sonra ordu birlikleri bütün semtlerdeki hadiselerle vaziyet etmiş ve yakılmak istenen yerleri kordon altına almıştır. Ordu emrindeki tank Birlikleri de büyük meydanlarda yer almışlardır. Saat 2’de gece sokağa çıkma yasağı konulmuş, bunun üzerine gençlik de evlerine dağılmağa başlamıştır. Saat 3.30’dan sonra ordu birlikleri bütün İstanbul’da vaziyete hâkim olmuşlardır (İstanbul Ekspres, 1955c: 1).

Resim 8. (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

Resim 9. (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

“Hükümet Tebliği: ‘Dün geceki hadiseler komünist tertibidir’ başlığının kullanıldığı fotoğrafların alt yazısında “Gençlik yukarıda görüldüğü gibi elinde bayraklar, Atatürk’ün portreleri, büstleri olduğu halde her an biraz daha kalabalıklaşan mitinge doğru gitmişlerdir” ve “Son haddini bulan galeyan artık durdurulmaz bir hal almış, bütün Rum vatandaşlarının dükkânlarının tahrip edilmesine sebep olmuştur” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1) cümleleri kullanılmıştır.

Resim 10. (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

“Selanik hadisesinin uyandırdığı infial o kadar büyüktü ki, kadınlarımız dahi iştiraktan kendilerini alamadılar” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1).

Resim 11. (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

“Beyoğlunun tanınmış gömlekçilerinden birinin dükkânını dolduran tahripçiler” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1).

Resim 12. (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

“Güçlkle kurtuldu” başlıklı habere ait olan ve fotoğrafta polisler tarafından korunurken görünen kişinin bir muhabir olduğu belirtilmiştir. “Dün geceki unutulmaz hadisenin tam yeni inkişaf ettiği bir arada bazı çılgın kimselere rastlanmıştır. Bunlardan bazıları ‘Kıbrıs’ın komünistlerin olacağını’ ve diğer bazıları da Yunanistan lehinde yaptıkları konuşmalar yüzünden halk tarafından linç edilmek tehlikesiyle karşılaşmışlardır” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1). Fotoğraftaki muhabirinse “fizyonomi itibariyle Türk’e benzemediğinden linç tehlikesiyle karşılaştığı” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1) belirtilmiştir.

Resim 13. (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

“Taksim abidesi beş on dakikada boşalıp boşalıp durdu” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

Resim 14. (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

“İşte büyük bir kalabalık yeni bir dükkân önünde toplanmış” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1)

“Bu sabah neşredilen Hükümet tebliği: ‘Komünist tertip ve tahrikine maruz kaldık’ başlıklı haberin spotunda “Şuur ve idrak sahibi bütün vatandaşlarımızın hükümet icraatına yardımcı olması, vatan vazifesidir” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1) cümlesi kullanılmıştır. Haberde tebliğe yer verilmiştir:

Kıbrıs meselesi etrafında cereyan eden hadiseler dolayısıyla aylardan beri umumi efkarda hasıl olan şiddetli heyecana iznimamen Selanik’te Aziz Atatürk’ün evine ve o konsolosluğumuza karşı tertiplenen suikast, kısmen maksadlı ve hainane kısmen de idrak ve şuurdan mahrum tahrikçilerin de tesirile büyük kitlelerin vücuda getirdikleri nümayiş hareketlerine sebep olmuş ve bu hal

bilhassa İstanbul'da gecenin geç saatlerine kadar devam etmiştir. Bu esnada büyük ekseriyeti Rum vatandaşlarımıza ait olmak üzere dükkân ve mağazalara girilmek suretiyle büyük tahribat yapılmış olduğunu en derin teessür ve teessüflerimizle ifade etmek isteriz. Bu şüursuz ve memleketin yüksek menfaatlerine kastedici hareket, bir kısım milli serveti yok etmekle beraber, bütün hakları Teşkilatı Esasiye Kanunumuzun teminatı altında bulunan Türk vatandaşlarımızından bir kısmını da telafisi ağır zararlara uğratmış ve büyük bir felaket halini almış bulunuyor. Bu vatandaşlarımızın maruz kaldıkları zararları sür'atle telafi ve tazmin hiç şüphe yok ki, devletlik vasfının icaplarındandır. Ve bu icap yerine getirilecektir (İstanbul Ekspres, 1955c: 1-2).

Hadiselerin cereyanı sırasında en acil bir tedbir olmak üzere İstanbul ve İzmir'de fevkalade halin mevcudiyeti ilan edilmiş ve fakat, hükümet kuvvetlerinin vaziyete hakim olmaları üzerine kaldırılmıştır. Maksatlı veya şüursuz tahriklerin de büyük tesirleri bulunan bu çok acıklı hadisenin doğrudan doğruya alet ve failleriyle bunu tertip ve tahrik edenler mutlaka ve sür'atle cezalandırılacaklardır. Şimdiye kadar birçok tahrikçiler yakalanmış ve bunlar hakkında kanuni takibata başlanmıştır (İstanbul Ekspres, 1955c: 2).

“İngiltere Hükümeti, yeni bir yasa teklif etti” üst başlıklı “Kıbrıs Adası, ileride kendi mukadderatını tayin etsin” haberinde “Adaya yeniden kıt'a gidecek” (İstanbul Ekspres, 1955c: 1) spotu kullanılmıştır.

“İzmir'deki Yunan Konsolosluğu benzin dökülerek ateşe verildi” başlıklı haber “Onbinlerce kişi galeyana kapılarak Fuardaki mavi-beyazlı bayrağı parçaladı – 14 yaralı var” (İstanbul Ekspres, 1955c: 2) spotuyla verilmiştir. Haberin duyulmasıyla Fuarda asılan Yunan bayrağının indirilerek parçalandığı, olay yerine gelen Vali ve Emniyet Müdürü'nün gereken tedbirleri aldığı belirtilmiştir. Ancak artan heyecanla beraber saat 18'den sonra Yunan Konsolosluğu'nun ateşe verildiği ve Fuardaki Yunan pavyonunun yıkıldığı aktarılmıştır. On bin kişiyi bulan göstericilerin itfaiye ekiplerini, hortumlarını keserek engellemek istedikleri, tenekelerle getirilen benzinlerle Yunan Konsolosluğu'nun 21.30 sıralarında tutuşturulduğu ve konsolosluk çalışanlarının arka kapıdan kaçarak kurtuldukları belirtilmiştir. Olayların büyümesiyle ordunun tam teçhizatla şehre sevk edilerek müdahalede buldukları aktarılmıştır (İstanbul Ekspres, 1955c: 2).

“İtfaiye nümayişte elli yangını söndürdü” haberinin spotunda “Muhtelif semtlerde vuku bulan hadiselerde ekiplerimiz cansiperane gayret gösterdiler” (İstanbul Ekspres, 1955c: 2) cümlesine yer verilmiştir. Dolapdere, Tepebaşı, Taksim Galata, Kurtuluş, Ortaköy, Beşiktaş, Büyükaada, Şehremini, Arnavutköy, Tarabya, Yedikule, Beyazıt gibi semtlerde çıkan yangınların bazılarının tamamen yandıktan sonra bazılarının da kısmen yandıktan sonra söndürüldüğü belirtilmiştir (İstanbul Ekspres, 1955c: 2).

5.3. Vatan Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

6 Eylül 1955 tarihli gazete, “Başmuharririmizden telsizle” üst başlıklı “Eden, Zorlu ile görüştü” manşeti, “Türkiye, ada'da aleyhimize olacak her hal şekline sonuna kadar karşı duracak” ve “Türk heyeti Perşembe günü dönüyor” spotlarıyla çıkmıştır. “B. Trakyadan göç devam ediyor” haberinin spotu ise “Bir buçuk yılda Yunanistan'dan gelen Türkler'in sayısı otuz bini buldu. 1923'te 60 bin olan İstanbul Rumlarının sayısı ise bugün doksan bindir” (Vatan, 1955a: 1) şeklinde verilmiştir. Haberin girişinde bir kutucuk içerisinde “Yunan gazetelerinin istediği İmroz Adasındaki Rum nüfus ekseriyeti, Türk hükümetlerinin Lozan'a riayeti sayesinde tam hürlük içinde yaşamaktadırlar” (Vatan, 1955a: 1) açıklaması verilmiştir. Olaylara dair yaşananlara “Dün şehrimizde Kıbrıs'la ilgili bâzı hâdiseler oldu” başlıklı haberde yer verilmiştir. Haberin spotunda “İki Türk genci İstiklal Caddesinde -Kıbrıs Türktür-diye bağırды. Rumca konuşan iki Rum otobüsten indirildi. Ada vapurunda Rumca şarkı söyleyen Rumlar susturuldu. Türklüğe hakaret eden bir Rum döğüldü” (Vatan, 1955a: 1) cümleleri kullanılmıştır.

Dün saat 14.30 sıralarında Beyoğlunda İstiklal caddesinde dolaşan Fahri Tan ve Remzi Usanmaz adındaki şahıs yüksek sesle “Kıbrıs Türktür” diye bağırmağa başlamışlardır. Bunun üzerine Fahri ve Remzinin etrafına yüzlerce kişi toplanmağa başlamış, kalabalığın gittikçe artması üzerine Beyoğlu'nda trafik durmuş ve bazı Rum dükkân sahipleri dükkânlarının kepenklerini indirmişlerdir. Fahri Tan ve Remzi Usanmaz kendilerini karakola götürmek isteyen sivil polislere

“Kıbrıs Türktür. Biz bunu söylemek istiyoruz ve aksini iddia edecek bir kişi de bu topraklar üzerinde varsa kendisini görmek isteriz” demişlerdir (Vatan, 1955a: 1).

Dün şehrimizde bazı şahısların Fener Rum Patrikhanesine Türk bayrağı çekmek için teşebbüste bulunacaklarına dair bazı haberler dolaşmıştır. Patrikhane etrafında emniyet tertibatı alan sivil ve resmi polisler şüphelendikleri bazı şahısları sorguya çekmişler ve kendilerini o mahalden uzaklaştırmışlardır (Vatan, 1955a: 7).

7 Eylül 1955 tarihli gazete, “Tahrikler, yağmalar ve yangınlar çıkarılması üzerine İstanbul ve İzmir’de dün gece Örfî İdare ilân edildi” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Başvekâlet, Kıbrıs dâvası ve Selânikteki bomba hâdisesi vesile edilerek girişilen toplu hareket, yağma ve yangın teşebbüsleri üzerine bu kararı verdi” (Vatan, 1955b: 1) cümlesine yer verilmiştir.

Resim 15. (Vatan, 1955b: 1)

Resim 16. (Vatan, 1955b: 1)

“Selânik’te Ata’mızın evi ile Konsolosluga bomba atıldı” başlıklı haberin spotu “Bombalar, bina önünde nöbet bekleyen Yunan polislerinin önünde konuldu. Tutulan beş kişi serbest bırakıldı” (Vatan, 1955b: 1) cümleleriyle verilmiştir.

Atatürk’ün Islahhane mahallesinde doğduğu ev ile Türkiye Konsoloslugu 4 Eylül gece yarısını yedi dakika geçe meçhul şahısların bombalı taarruzuna uğramıştır. Selânik Türk konsoloslughunun bulunduğu bina ile evin arasındaki bahçeye sokak tarafından atılan iki bombadan bir tanesi patlamış ve her iki bina ile karşı taraftaki kahve dükkânının camları parçalanmıştır (Vatan, 1955b: 1).

Haberde, Atina’da hükümet ve muhalefet partilerinin olaydan duydukları üzüntüyü belirten açıklamalar yayımladıkları ve “Yunan düşmanı tarafından hazırlanmış komplonun failinin” (Vatan, 1955b: 7) yakalanıp cezalandırılacağını belirttikleri kaydedilmiştir.

Bu akşamki Atina gazeteleri de, hâdiseyi birinci sayfalarında manşet olarak göstermekte ve hâdisiye “müessif” olarak vasıflandırılmaktadır. Gene bu gazetelere göre, komplo muhtemelen Yunan düşmanlarından veya bir EOKA tedhişçisi tarafından yapılmıştır. Bu arada Selânik radyosu da bu akşamki yayınında, İstanbuldan gelen haberleri ehemmiyetle neşretmiştir. Bu haberlerde, Selânik hadisesi karşısında Türkiyede gösterilen hassasiyet belirtilmekte ve gençliğin infiali üzerinde durulmaktadır (Vatan, 1955b: 7).

“Atamızın doğduğu ev” başlıklı kutucukta Atatürk’ün Selânik’teki evine dair bilgilere yer verilmiştir:

Atatürk'ün evi Selânik'te Kulekahveleri semtindedir. Ev Türk Başkonsolosluğu ile bir bahçe içindedir. Bahçe yoluyla birinden ötekine geçmek mümkündür. Ev 3 katlıdır. Kapısında türkçe, fransızca ve elence olarak yazılmış şu kitabe vardır: Türk milletinin büyük müceddidi ve Balkan ittihadının müzahiri Gazi Mustafa Kemal burada dünyaya gelmiştir. İşbu levha Türkiye Cumhuriyetinin onuncu yıldönümü münasebetiyle konulmuştur. Selânik, 29 Birinciteşrin 1933. Kulekahvelerinde eskiden Türk nüfusu otururdu. Şimdi buraya mübadiller yerleştirilmiştir (Vatan, 1955b: 1).

Resim 17. (Vatan, 1955b: 1)

Resim 17'de Atatürk'ün Selânik'teki evine ait fotoğraf, “Selânik'te önünde bomba patlatılan Atatürk'ün evi. Türk konsolosluğu binanın sol tarafındadır” (Vatan, 1955b: 1) resim altı yazısıyla paylaşılmıştır.

“İstanbulda dün bazı tahrip ve yağmalar oldu” haberinde “Beyoğlu, Pangaltı, Kurtuluş, Yüksekaldırım, Karaköy Bankalar caddesi Eminönü, Sirkeci, Kumkapı semtlerindeki Rumlara ait ticarethane ve bazı evler tahrip edildi” ve “Şehirde bazı yangınlar çıktı. Civardan askerî birlikler celbedildi. Sabaha karşı sükûnet sağlandı” (Vatan, 1955b: 1) spotlarına yer verilmiştir.

Şehir, akşama kadar bu tecavüzün akisleri ile çalkalanmış ve nihayet son haddine varan infial sayısız müessif hâdiselere ve yağmaya yol açmıştır. Saat 18'den itibaren şehir içinde yer yer guruplaşan halk, muhtelif istikametlerde harekete geçmiştir. Selânik hâdisesinin aksi, kısa zamanda bir heyecan ve tezahürat haline gelmiştir (Vatan, 1955b: 1).

Resim 18. (Vatan, 1955b: 1)

“Sıkıyönetimin ilânını müteakip askeri kuvvetler evvela Beyoğlu semtinde vaziyete hakim olmaya başlamışlardır. Fakat tahrikçi ve yağmacı gruplarının hareketleri o kadar müessir olmuştur ki dalga dalga kenar muhitlere saldıran gruplar, en ufak bir mukavemetle karşılaşmamış ve tahribata devam etmişlerdir” (Vatan, 1955b: 8).

Resim 19. (Vatan, 1955b: 8)

İlgili haberin fotoğraf altı yazısında “Kadın nümayişçiler bir dükkânın kepenklerini kırıyor” (Vatan, 1955b: 8) cümlesine yer verilmiştir.

“Bayar ve Menderes, Ankara’ya giderken yoldan geri döndüler” başlıklı haberin spotu “Cumhurbaşkanı ve Başvekil Vilâyete gelerek Örfî İdare Komutanı ile görüştüler” (Vatan, 1955b: 1) cümlesiyle verilmiştir.

5.4. Akşam Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

7 Eylül 1955 tarihli gazete “Fevkâlade hal kaldırıldı” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Hükûmet kuvvetlerinin vaziyete hâkim olmaları üzerine fevkâlade halin devamına lüzum olmadığı anlaşıldı”, “Vatandaşların maruz kaldıkları zararlar telâfi ve tazmin edilecek” ve “Memleket ağır bir komünist tertip ve tahribe maruz kaldı” (Akşam, 1955: 1) Eylül cümlelerine yer verilmiştir. İncelenen diğer gazetelerden farklı olarak Akşam Gazetesi olayın faillerinin komünistler olduğunu manşet haberinden duyurmuştur.

Resim 20. (Akşam, 1955: 1)

Resim 21. (Akşam, 1955: 1)

Kıbrıs Türktür Cemiyeti Genel İdare Kurulu yaptığı toplantı sonunda uzun bir açıklama yayınlamıştır. Dört maddelik açıklamanın son cümleleri “Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır, bunun aksini kim düşünüyor ve yemini bozmaya çalışıyorsa nerede olursa olsun hareketinin hesabını çok pahalıya ödeyecektir” (Akşam, 1955: 2) şeklindedir.

“Beyoğlu kaldırımları çeşitli eşya ile doldu” haberinin spotu “Eminönünde birleşen iki grup iş hanlarının yukarı katlardaki malları bile tahrip etti” cümlesiyle verilmiştir.

Eminönü, sınırları boşanmış, coşkun insanların tahribatına uğramıştır. Taksilere binmiş elleri bayraklı gruplar Eminönü Meydanı, Sirkeci ve Mahmutpaşa arasında tezahürat yaparak dolaşiyor ve yer yer durarak taş, sopa ve demir parçası darbeleriyle dükkân kepenklerini kırıp eşya, cam, çerçeve ne bulursa tuzla buz olana kadar parçalıyorlardı. Dükkânlarına Türk bayrağı asmış bazı vatandaşlar bu arbededen kurtulmak için “Kıbrıs Türktür” diye bağırıyordu. Evet bu tahribattan bir tek söz mal sahiplerini kurtarabiliyordu. “Kıbrıs Türktür”. O zaman coşmuş bir şekilde hücum eden insanlar “Var ol, yaşa” diye bağırıyor ve dükkânı selamlıyarak uzaklaşıyorlardı (Akşam, 1955: 2).

“İzmirdeki Yunan konsolosluğu ve Yunan pavyonu dün gece yakıldı” haberinin spotu “Limandaki Yunan gemilerine de tecavüz edildi” (Akşam, 1955: 1) şeklinde verilmiştir.

5.5. Zafer Gazetesi (6-7 Eylül 1955)

6 Eylül 1955 tarihli gazete “Londra Konferansının ikinci ve mühim safhası başlıyor” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotu, “Hariciye Vekâleti Vekili Fatin Rüştü Zorlu, İngiltere Başvekili ile bir görüşme yaptı” ve “Zorlu, dün verdiği beyanatta, Biz adanın akıbeti ve adadaki Türkler bakımından Kıbrısla alakadınız dedi” (Zafer, 1955a: 1) cümleleriyle verilmiştir.

“İstanbul ve İzmir’de örfi idare” başlıklı manşetle çıkan (Zafer, 1955b: 1) tarihli gazetenin spotunda “Selânik’teki tecavüz hadisesi yüzünden İstanbul ve İzmir’de dün çok müessif kargaşalıklar oldu”, “Akşam saat 19’da Taksim meydanında başlayan bir nümayiş aniden büyüyerek şehrin her tarafına sirayet etti – Yer yer yangınlar çıkarıldı – Mağaza vitrinleri tahrip edildi – Yaralananlar var” ve “Şehrimize gelmekte olan Reisicumhur ve Başvekil İzmit’ten geri döndüler” (Zafer, 1955b: 1) cümleleri kullanılmıştır. Haberde Başvekâletin Tebliği’ne yer verilmiştir. Manşette Ankara’da yaşanan hadiselere de yer verilmiş, zamanında alınan tedbirler sayesinde olayların çok fazla büyümesine engel olunduğu belirtilmiştir.

Dün gece saat 1’de Ulus meydanında toplanan bir grup buradan Cebeci çayırına doğru gitmiş, oradan da Mülkiye ve Hukuk Fakülteleri önüne gelmiştir. İşin şayanı dikkat tarafı gece yarısından sonra nümayiş için harekete geçen bu grubun, gençlik muhitinden yardımcı toplayarak hadisenin mahiyetini bir gençlik tezahürü şekline sokmak istemesidir. Fakat şehrimizde zamanında alınmış çok sıkı tedbirler sayesinde bütün kuvvetler harekete geçirilmiş bulunuyordu (Zafer, 1955b: 7).

Bu akşam saat 18.45’te Konak meydanında Fuar münasebetiyle asılı bulunan Yunan bayrağı, hüviyeti meçhul şahıslar tarafından direktten indirilerek yakılmıştır. Hadise, Konak meydanının en kalabalık saatine rastladığından, meydan kısa zamanda büyük bir kalabalıkla dolmuş ve halk, Selânik’teki çirkin hadiseyi tel’in etmiştir (Zafer, 1955b: 7).

Resim 22. (Zafer, 1955b: 1)

“Selânikte menfur bir tethiş hadisesi” başlıklı haberin spotunda “Atatürk’ün doğduğu evin yanındaki bahçede gece yarısı patlayan bir bomba evin pencerelerini ve konsoloshane camlarını hasara uğrattı”, “İnsanca zayıat yok” ve “İcap ederse Hükümetin tedbir almakta gecikmeyeceğinden emin olmak lâzımdır” (Zafer, 1955b: 1) cümlelerine yer verilmiştir. Olaya dair ayrıntıların verildiği haberin sonunda Zafer Gazetesi olarak “Atatürk’ün hatırasına olduğu kadar, insanlığın bağlı bulunduğu bütün manâ ve an’anelere ve aynı zamanda siyasi terbiyeye müteveccih bu küçük ve çirkin hareketi şiddetle takbih ederiz” (Zafer, 1955b: 7) yorumu yapılmıştır.

“Gizli ve kirli ellerin tertibi” başlıklı yazıda Selânik’teki bomba hadisesi sonrası özellikle İstanbul’da yaşanan olaylara dair gazetenin yorumuna yer verilmiştir.

Adeta planlanmış gibi tecavüz ve tahriplerin her tarafa yayılması kızıl ajanlarla kara taassubun işbirliği olmadıkça kabili izah değildir. İstanbul’da cereyan etmiş olan müessif hadiselerin milli heyecanımızı bir maske gibi kullanarak tertiplerini yürütmüş, gizli ve kirli ellerin ve yabancı menfaatlerin eseri olduğuna şüphe yoktur. Ankara mahfillerinin kanaatına göre, İstanbul gibi büyük bir şehirde adeta planlanmış gibi tecavüz ve tahriplerin yapılması ve mal emniyetinin bir an içinde tehlikeye uğraması kızıl ajanlarla kara taassubun işbirliği olmadıkça kabili izah değildir. Hadisenin milli galeyana halinde tezahürü birçok masum vatandaşın farkında olmadan peşinden sürüklenmelerine meydan vermiştir. Yine buradaki mahfillerin kanaatınca, bu müessif hadiseleri, milli şüura ve milli hislerimize rapt yahut atfetmeye imkân yoktur. Çünkü bunların tertip edilerek

tatbik mevkiine konması ile Türk Milletinin cihan üzerinde müesses itibarını bir kalemde ve bir darbeye yıkma gayesi güdüldüğü gün gibi aşıkârdır (Zafer, 1955b: 7).

Olayın kızıl ajanlar tarafından planlanmış olduğu ve milli duygularla hareket eden vatandaşların da bilmeden buna katıldığını belirten yazının sonu, “Keza, Cumhurreisimizle Hükümet Reisimizin, vaziyete muttali olur olmaz İstanbula dönmeleri, İstanbul hadiseleri hakkında derhal en doğru teşhisi koymuş olan bura mahfillerini son derece tatmin etmiştir” (Zafer, 1955b: 7) cümleleriyle getirilmiştir.

Aynı gün ikinci baskısını yapan gazete, “Hükümetin tebliği İstanbul ve İzmir’de Örfi İdare kaldırıldı” manşetiyle çıkmıştır. Manşetin spotunda “Vukua gelen kargaşalıklar önlemleri” ve “Hadise hakkında geniş tahkikat açıldı Tahriklerin elebaşları şiddetle cezalandırılacak” (Zafer, 1955c: 1) cümlelerine yer verilmiştir. Manşette Hükümetin olaylara dair yapmış olduğu ve failleri “... dün gece İstanbul ve memleket esas itibarıyla bir komünist tertip ve tahrikine ve ağır bir darbeye maruz kalmıştır” (Zafer, 1955b: 1) şeklinde değerlendirdiği tebliğine yer verilmiştir.

Resim 23. (Zafer, 1955c: 1)

6. 6-7 Eylül Olayları Sonrası Değişen Toplum, Değişen İstanbul

6-7 Eylül Olayları sonrasında yıllar içerisinde değişen nüfusla beraber İstanbul'da da köklü değişimler meydana gelmiştir. Bu değişimlere tanık olanlardan Gazeteci Mihail Vasiliadis değişen İstanbul'u aşağıdaki cümlelerle anlatmaktadır.

Şimdi ben değişenleri size sayarsam çok zaman alır. İsterseniz değişmeyen bir iki şey varsa onlardan bahsedelim, onlar da kaldıysa. Beyoğlu'nda dükkânların tümü değişti. Meşgul oldukları ticaret değişti çünkü müşterisi değişti. Yani bir yolu, bir pazarı -Beyoğlu'nu bir pazar olarak kabul edersek- değiştiren o pazarın sahibi değildir, o dükkânın sahibi değildir, o dükkâna alışveriş için gelecek olan kişidir. Alışveriş edenler değişince bunlar da değişiyor. Eskiden 20'li, 30'lu yıllarda Avrupa'da çıkan yeni moda ne varsa bir hafta, on gün içinde Beyoğlu'nda bulabiliyordunuz. Şimdi dürüm, kebab bulursunuz çünkü müşterisi bu. Eskiden Beyoğlu'nda dolaşanların sayısı bugüne göre belki onda, yirmide birdi ama Beyoğlu'na çıktım demek için Beyoğlu'na çıkılmazdı. Orası bir kültürün yaşandığı yerd. Şimdi o kültür yok, demode oldu. O kültüre merak salanlar da o güzel atlara binip başka diyarlara gitti zaten. Onun için İstanbul'u İstanbul yapanlar orada yaşayanlar. Bir zaman yaşayanlar bir zamanlar İstanbul nasıl idiye, o hale getirmişlerdi. Bugün yaşayanlar bugünkü haline getirdiler (Sözlü Tarih, 2016).

6-7 Eylül Olaylarının yaşandığı merkez olan Beyoğlu, yıllar içerisinde köklü değişikliklere sahne olmuştur. Taksim Meydanı'nın aşağısında yer alan Tarlabası, 2000 yılı sayımlarına göre 20 binlik sakiniyle İstanbul'un merkezi bir konumunda yer almaktadır. 1955 yılındaki 6-7 Eylül Olaylarından ve 1964'te Yunan vatandaşı olan Rumların göçünden sonra bu bölgeye Anadolu'dan göç eden nüfus yerleşmiştir. İlk olarak Karadeniz bölgesinden, daha sonra ise çoğu Roman olmak üzere Marmara Bölgesi'nden bölgeye yerleşenler olmuştur. Bu dalgayı ise çoğunluğunu Kürt kökenli vatandaşların oluşturduğu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu'dan gelen göçler izlemiştir. 1980'lerdeki Doğu'dan gelen göçler isteğe bağlıken 1990'lardan sonra daha zorunlu bir hal almıştır. Günümüzde de Tarlabası bölgesine Iraklılar, Afrikalılar gibi kaçak göçmenler gelmektedir. Bölge, İstanbul'a yerleşmek için bir ilk adım olma özelliğine sahip olmakla beraber burada yaşayanlar kendilerini bölgede "geçici" olarak hissetmektedir. Bölgede yer alan istikrarsız toplumsal yapı, edebiyat (Ağır Roman, 1995), sinema ve televizyon dizilerinin yani sanat dünyasının da ilgisini çekmektedir (Yücel, 2016: 62-63). Yıllar içerisinde yaşanan tüm bu göç hareketleri, Rumların yaşadığı dönemle bugünkü Beyoğlu, Tarlabası arasında büyük farklılıklara neden olmuştur.

Bugünkü Tarlabası'nda İstanbul'a ilk göç dalgalarıyla gelen eski göçmenler de yaşamaktadır. Bölgeye ilk göç dalgasıyla gelenlerin 1955-1964 yılları arasında Rumların göç etmeye zorunlu kalmalarının ardından onlardan kalan yerlere yerleştikleri görülmektedir. İlk dalga göçlerindeki topluluğun çoğunluğunun Kayseri Develi ilçesi, ayrıca Erzincan ve Niğde'den oldukları bilinmektedir. Rumların iki büyük dalgada bölgeyi terk etmeleriyle bölgenin nüfus yapısının tamamen yenilendiği ortaya çıkmıştır (Yücel, 2016: 67). Bugün ise, bölgede yaşayanların merkezi konumu dışında genel anlamda memnun olmadıkları, zorunluluk nedeniyle burada yaşadıkları görülmektedir.

Gayrimüslimlerin görsel sanatlarda yer alması 19. yüzyıl sonuna kadar gitmektedir. 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyılın başlarındaki Osmanlı ortaoyunlarında "Balama", "Rum" anlamına gelmektedir. Bu karakterler genellikle doktor ya da eczacı rolündedir ve oyunlarda kırık Türkçe ile karışık Rumca konuşmaları komedi unsuru olarak kullanılmıştır. Türk sinemasında gayrimüslim karakterlerin genellikle meyhaneci, fahişe ve pavyon şarkıcısı gibi rollerde kullanıldığı görülmektedir. Türk sinemasında 6-7 Eylül

Olaylarına kadar yani Varlık Vergisi ve bu olayların arasındaki dönemlerin azınlıklar için olumlu olması sinemaya da bu şekilde yansımıştır. Sinemada gayrimüslim karakterlerin olumsuz sunumu Rumlar özelinde Kıbrıs sorununun arttığı, Yunanistan'la ilişkilerin olumsuz olduğu dönemlere denk gelmektedir. Bu dönemler özellikle 1970'li yıllarda görülmektedir (Yaşartürk, 2012: 40-42).

Türk sinemasında Rum karakterlere yer verilmesi dışında Yunanistan ile yaşanan olayları konu alan filmler de çekilmiştir. 6-7 Eylül Olaylarını konu alan 2009 yapımı Güz Sancısı filmi Türkiye'nin geçmişiyle hesaplaşmasında önemli bir adım olarak kabul edilmiştir (Çöker, 2012: 112). Tomris Giritlioğlu'nun yönettiği, başrollerinde Beren Saat ve Murat Yıldırım'ın yer aldığı filme gazete haberleri ve köşe yazılarında da yer verilmiştir. Hürriyet Gazetesi'nden Hadi Uluengin "lanetli bir sayfa" olarak nitelendirdiği 6-7 Eylül Olaylarını konu alan film için "Hiç şüphesiz, Güz Sancısı filmlerini yaparak ve seyrederek korkmadan ve inkâr etmeden 'kendi sancılarımızı sorgulamalıyız' cümlesini kullanmıştır (Çöker, 2012: 126).

Yunanistan ve Türkiye ortak yapımı 2003 tarihli Politik Kouzina (Bir Tutam Baharat) filmi de 6-7 Eylül Olayları ve özellikle 1964 Göçü'nü konu olan bir filmidir. Filmde Rum vatandaşlar aile fertleri dışında kimseyle pek ilişki kurmayan, radyo dinlemeyen, gazete okumayan, kendi hallerinde yaşayıp giden "zararsız" insanlar olarak gösterilmektedir. Filmin başladığı dönemse 6-7 Eylül Olaylarından dört yıl sonrasını göstermektedir (Yaşartürk, 2012: 139).

7. Sonuç

6-7 Eylül Olaylarının kimler tarafından düzenlendiği hala cevabı bilinmeyen bir sorudur. Literatür okumalarında bu sorunun muhtemel cevabı, Demokrat Parti Hükümeti, komünistler, yabancı güçler, Kıbrıs Türktür Cemiyeti ya da İşçi Sendikası ihtimalleri üzerinde durmakla beraber kesin bir cevap verilememektedir. Olaylara dair tek gerçek ise, yakın tarihimizde yaşanan olayların herkes tarafından üzüntüyle hatırlandığı, tarihimizde "acı bir sayfa" olarak kaldığı ve özellikle İstanbul için geri dönülmez değişimlere yol açtığıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar Türk-Yunan ilişkileri farklı dönemlerde farklı boyutlarda ilerlemiştir. Çalışmamız ekseninde bakıldığında ise Türk-Yunan ilişkileri 1955 Kıbrıs olayları ekseninde kötüleşmiştir. Kıbrıs'ta yaşayan Türkler ve Rumlar arasında yaşananlar ve Türkleri hedef alan terör olaylarına dair haberler dönem gazetelerinde geniş yer almıştır. Tüm bu olaylar İngiltere'nin ev sahipliğinde Kıbrıs'ın geleceği konusunda Türkiye ve Yunanistan'ın tezlerini ileri süreceği Londra Konferansı'nın düzenlenmesine neden olmuştur. 29 Ağustos 1955 tarihinde başlayan konferans, 6-7 Eylül Olaylarının yaşanmasıyla yarıda kalmıştır.

Çalışmamız kapsamında arşiv taraması yapılan gazetelerin Ağustos 1955 dönemine bakıldığında, gündemin yoğun bir biçimde Kıbrıs'taki olaylarla dolu olduğu görülmektedir. Gazeteler, milliyetçi duygularla Kıbrıs'ta yaşanan her bir olayı aktarmıştır. Bu durum toplumda da Kıbrıs'a dair önemli bir hassasiyete sebep olmuştur. Ancak bu hassasiyet bazı noktalarda Kıbrıslı Rumlarla Türkiye'de yaşayan Rumların "aynı" olduğu algısına neden olmuş ve bu durum da Türkiye'deki Rum azınlığa yönelik olumsuz tavır ve hislerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu noktada ise basın rolü oldukça etkilidir. Gazetelerde ulusal bir tepki olarak Kıbrıs konusuna dikkat çekilmiş ancak belli konularda Rum azınlığın varlığı göz ardı edilerek olumsuz bir hava yaratılmıştır. Kıbrıs sorununu Türk kamuoyuna mal eden ve ulusal bir dava haline gelmesine en büyük desteği veren Hürriyet Gazetesi olmuştur. Kıbrıs konulu haberleri ile kamuoyunu etkileyen gazetenin satışları artmıştır. Özellikle Türk gençliğinin Kıbrıs konusuna kayıtsız kalmamasında etkili olmuştur. Bu dönemde Kıbrıslı Türklerin haklarını savunmak amacıyla Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde şubeler de açan Kıbrıs Türktür Cemiyeti kurulmuştur. Dönemin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, "Türkiye'nin Kıbrıs'a ilişkin bir sorunu yoktur" diyerek Türk hükümetinin tutumunu ortaya koymuştur. Ancak 1950'li yılların ilk yarısının sonlarına doğru, Türkiye bir Kıbrıs sorunu olduğunu kabul etmiştir. Bu noktada da Türk Talebe Federasyonu ve Milli Türk Talebe Birliği'nin düzenlediği ortak mitinglerle toplumun dikkati bu konuya çekilmiştir.

6-7 Eylül Olayları öncesinde siyasi alanda yaşananlar toplumsal yapıyı da etkilemiştir. İstanbul'da satışı yapılan bazı Yunan gazetelerinin yakılması ve Türk gençlerinin kanlarıyla çizdikleri Kıbrıs haritası gibi olaylar dönem gazetelerinde yer almıştır. Bununla beraber İstanbul'da yayımlanan Rumca Apoyevmatini Gazetesi hakkında "Atina ağzıyla yazı yazmak" ve Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın yanında yer almak gibi iddialar da gündeme gelmiştir. Bununla beraber İstanbul'da yayımlanan Rumca gazeteler genel olarak Kıbrıs konusunda sessiz kalmak ya da Yunanistan yanında saf tutmakla itham edilmiştir. Rumca konuşan iki Rum'un otobüsten indirilmesi ya da ada vapurunda Rumca şarkı söyleyen Rumların susturulması da olaylar öncesi toplumsal hayattaki atmosferi göstermektedir.

Siyasi ve toplumsal olaylarla beraber 6-7 Eylül Olaylarının yaşanmasına en büyük etken, Selanik'te yaşanan bomba olayının İstanbul Ekspres Gazetesi tarafından "Atamızın evi bomba ile hasara uğradı" manşetiyle verilmesi olmuştur. 6 Eylül 1955 tarihinde 2. baskısını yapan gazete, manşet haberde "Sabaha karşı vuku bulan bu menfur hadise infial uyandırdı" ve "Yunan sansürü haberi hayli zaman gizli tuttu" gibi bilgilere yer vermiştir. Haber öncelikle devlet radyosunda, "Selanik'te Aziz Atatürk'ün doğduğu ev ile Türk Konsoloslugu binasında bahçede saat gece yarısını dört geçe bir bomba patlamış ve bu infilak neticesinde Aziz Atatürk'ün doğduğu evin pencereleriyle Konsoloshanenin camları hasara uğramıştır. İnfilak esnasında insanca zayıt olmamıştı" şeklinde verilmiştir. Ancak haberin İstanbul Ekspres Gazetesi'nde daha sert bir şekilde verilmesi insanların sokaklara dökülerek protesto yapmalarına neden olmuştur. Kıbrıs sorunu ardından Selanik'te yaşanan bomba olayı, halkın milliyetçi duygularını fazlasıyla kabartmıştır. İstiklal Caddesi'nde başlayan gösteriler kısa zamanda yağmalamaya dönüşürken Rumlar doğrudan hedef olarak kabul edilmiştir. Rumların ağırlıklı olarak yaşadığı bölgelerdeki evler ve işyerleri yağmalanırken Ermeni ve Yahudi gibi diğer azınlık mensupları da olaylardan etkilenmiştir. Yıllardır bir arada yaşayan, komşuluk ya da iş ortaklığı yapan insanların aniden "düşman" statüsüne sokulması ise yaşanan akıl tutulmasının en acı örneğidir.

Tüm bu yaşananların ardından Türk Basınında "Yunan" imgesinin zaman zaman değişmekle beraber genel olarak olumsuz anlamda kullanıldığı görülmektedir. Türkiye ile Yunanistan arasında ilişkilerin iyi olduğu dönemlerde "komşu" olarak adlandırılan Yunan kelimesi, Yunanistan ile yaşanan farklı kriz dönemlerinde "düşman" anlamında verilmiştir. 6-7 Eylül Olayları özelinde baktığımızda ise, olaylar öncesinde yaşanan Kıbrıs sorunu ya da Selanik'teki bomba olayı süreçlerinde Yunan kelimesi olumsuz anlamda kullanılmıştır. Bu süreçte, basın İstanbul'da yaşayan Rumları doğrudan hedef almasa da Kıbrıslı Rumlar ya da Yunanlar hakkındaki söylemleri İstanbul'da yaşayan Rumları etkilemiştir. Ne yazık ki bu durum toplumda da "hepsi aynı" algısına sebep olmuştur. Nihayetinde ise yıllar boyunca beraber yaşayan insanların siyasi sebeplerle bu yaşam birliğini bir anda bozabilmeleri ya da her duyduklarına inanmalarının sonuçlarının çok büyük olaylara neden olduğunu görmekteyiz. Bilgi alma hakkına sahip olan tüm bireylerin bu hakkı doğru kaynaklardan öğrenerek sağduyu ile değerlendirmeleri gerektiğinin önemi açıktır. Bununla beraber, basının bağımsız olmakla birlikte topluma karşı bazı sorumlulukları olduğu ilkesine dayanan toplumsal sorumluluk kuramına göre, kitle iletişim araçları kamusal çıkarı ön planda tutmalıdır. Bu noktada basın, sağlıklı ve demokratik bir düzen için şiddeti, terörü ve kaosu destekler nitelikteki haberlerden kaçınmalıdır. Her görüşe açık olması gereken ve tüm görüşlerin dile getirilmesine imkân veren bir zemin oluşturması gereken basın, toplumsal görevleriyle de bağımsızlığını bağdaştırmalıdır (Işık: 2002, 31).

Arşiv taraması üzerinden beş gazeteye ait haberlerin manşet, başlık ve spotlarla veriliş şekilleri hatta bazı haberlerde kırmızı renk kullanımı basının toplumu etkilemedeki gücünü göstermesi açısından önemli bir bulgudur. Türkiye'de siyasetin günlük hayatın bir parçası olduğu ve toplumu büyük ölçüde etkilediği bir gerçektir. Bu noktada ülkemizde basın, toplum ve siyaset ilişkisinin birbirine sıkı zincirlerle bağlı olduğu 6-7 Eylül Olayları özelinde de görülmektedir. Ağustos 1955 tarihinden itibaren Yunanistan ile siyasi arenada yaşanan olayların basın etkisiyle günlük hayata dahil edildiği ve Selanik'teki bomba haberiyle olayların kaosa döndüğü görülmüştür. Çalışmamızın, basının kamuoyu yaratma ve toplumu belli bir fikre kanalize etmedeki etkisini göstermesi açısından literatüre önemli bir katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Son olarak, gelişen teknoloji ve haber kaynaklarının artması ile günümüz dünyasında haberlerin doğruluğunu daha fazla sorgulamamız ve araştırmamız gerekmektedir. 6-7 Eylül olaylarında yaşananlardan ders almak ve tekrarlarının yaşanmamasını sağlamak adına bu her bireyin üzerine düşen insani bir görevdir.

Kaynakça

- Akşam (1955). “Fevkâlade hal kaldırıldı”. 7 Eylül: 1.
- Aktaş, M. (2015). *Basının Gündeminde 6-7 Eylül Olayları: Hürriyet ve İstanbul Ekspres Üzerine Bir İçerik Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, S. (2015). Türk Basınında Bir İçerik Analizi Çalışması: Ermenek Faciası Haberleri. *Aydın / E-Journal of Intermedia*, 2(1), 265-280.
- Babaoğlu, R. (2012). *6/7 Eylül 1955 Olaylarının Türkiye Rumları Üzerindeki Etkileri (1955 -1959)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Çöker, D. O. (2012). Kurgulanmış Gerçekliğin Sorgulanması: Türk Toplumsal Belleğinde 6-7 Eylül Olayları. *İletişim Araştırmaları*, 10 (1-2), 111-136.
- Ergeç, N. E. (2005). Amerika’nın Irak’a Müdahalesine İlişkin Televizyon Haberlerinin İçerik Analizi Yöntemi ile İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 51-73.
- Genç, G. (2008). 53. Yılında 6-7 Eylül Olayları. 27.04.2017 tarihinde <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/251/53-yilinda-6-7-eylul-olaylari#.WQJMjojyJIU> adresinden alındı.
- Gökçal, O. (2006). “6/7 Eylül Olayları ve Türk Basını”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Gürcan, G. (2006). *6-7 Eylül Olayları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Güven, D. (2014). *Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Stratejileri Bağlamında 6-7 Eylül Olayları*, (6. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hürriyet (1955a). “Patrikhaneye Kıbrıs Türk’tür levhası asıldı”. 6 Eylül: 1.
- Hürriyet (1955b). “İstanbul ve İzmir’de örfi idare ilan edildi”. 7 Eylül: 1.
- Hürriyet (1955c). “Hükümet fevkalade hali kaldırdı”. 7 Eylül (2. Baskı): 1.
- Işık, M. (2002). İletişim Sistemleri-Siyasal Sistem İlişkileri Bağlamında İletişim Alanının Düzenlenmesi ve Medya-Devlet İlişkilerinin Değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim*, 2, 2, 23-34.
- İstanbul Ekspres (1955a). “Atamızın evi bomba ile hasara uğradı”. 6 Eylül: 1.
- İstanbul Ekspres (1955b). “Atamızın evi bomba ile hasara uğradı”. 6 Eylül (2. Baskı): 1.
- İstanbul Ekspres (1955c). “Örfi idare kaldırıldı”. 7 Eylül: 1.
- Sözlü Tarih TV (2016). 31 Ağustos Mihail Vasiliadis ile Sözlü Tarih Görüşmesi, (1. Bölüm). 27.12.2018 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=eB519x9E7TI> adresinden alındı.
- Sözlü Tarih TV (2016). 31 Ağustos Mihail Vasiliadis ile Sözlü Tarih Görüşmesi, (2. Bölüm). 27.12.2018 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=1y0wXkKm0cc&t=614s> adresinden alındı.
- Vatan (1955a). “Başmuharririmizden telsizle”. 6 Eylül: 1.
- Vatan (1955b). “İstanbul ve İzmir’de dün gece örfi idare ilan edildi”. 7 Eylül: 1.
- Vatan (1955b). 7 Eylül: 7.
- Vatan (1955b). 7 Eylül: 8.
- Yaşartürk, G. (2012). *Türk Sinemasında Rumlar*, (Birinci Basım). İstanbul: Agora Kitaplığı.

- Yıldırım, B. (2015). *İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Uygulama Alanları ve Aşamaları. İletişim Araştırmalarında Yöntemler: Uygulama ve Örneklerle* (105-155). (B. Yıldırım, Ed.) Konya: Literatürk Akademia.
- Yücel, H. (2016). Varoşun Üç Hali: İç Varoş, Parçalanmış Varoş ve Bütünleşik Varoş. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Marmara University Journal of Political Science*, 4(1), 53-84.
- Zafer (1955a). “Londra Konferansının ikinci ve mühim safhası başlıyor”. 6 Eylül: 1.
- Zafer (1955b). “İstanbul ve İzmir’de örfi idare”. 7 Eylül: 1.
- Zafer (1955c). “Hükümetin tebliği İstanbul ve İzmir’de Örfi İdare kaldırıldı”. 7 Eylül (2. Baskı): 1.